

יחידת לימוד בעברית לעולים חדשים

חיבר : תומר בוזמן

נושא התוכן: דיבור

רמה : ביניים גבוהה

אוכלוסייה : תלמידים בוגרים (חטיבה עליונה) ומבוגרים

סוגות הטקסט לקריאה ולהאזנה : מאמרים מעובדים, הרצאה, ידיעה עיתונאית, פסוקים מן התנ"ך, שירי ספר, שיר זמר ודו־שיח.

הנושאים הלשוניים : משפטי תנאי בטל, בין... לבין/ובין, פעלים בבניין פעל בעתיד בגזרת נפ"א.

תוכן עניינים :

- 2 שיר ספר | **מדבר עם עצמו** נורית זרחי
- 3 מאמר מעובד | **הוא מתוק וחמוד או שהוא משוגע**
- 8 שיחות | **כי באדם אאמין או לא**
- 10 קופסה לשונית | **משפטי תנאי בטל**
- 14 הרצאה | **תסתכל לי בעיניים**
- 17 ידיעה עיתונאית | **אני לא יכול לדבר אני באמצע ההליכה**
- 19 מדרש אגדה | **דיבור ושתיקה** מעובד מתוך ילקוט שמעוני
- 21 שיר ספר | **בארץ זו נתן זך**
- 23 מאמר מעובד | **אתמול שמעתי את הפרח אומר לעץ**
- 27 קופסה לשונית | **בין... ובין/ לבין**
- 29 שיר ספר | **ואם המים מדברים** יפתח בין אהרון
- 31 קופסה לשונית | **גזרת נפ"א, בניין קל בעתיד**
- 34 שיר זמר | **מדברים** חוה אלברשטיין

רְאִיתִי אִישׁ מְדַבֵּר עִם עֲצָמוֹ,
הוֹלֵךְ וּמְדַבֵּר וּמְדַבֵּר.
לֹא יִדְעֵתִי אִם הוּא חוֹשֵׁב
שֶׁהוּא עֲצָמוֹ אוֹ
הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא אֲחֵר.

על אודות השיר

דיבור בקול נתפס בחברה פעולה שאדם עושה עם זולתו. אנשים המדברים אל עצמם, בייחוד במקומות ציבוריים, נתפסים בעינינו אנשים "משוגעים". המשוררת תוהה בשיר מי הם הקולות המשתתפים בשיחה של האדם עם עצמו: האם הוא חושב שהוא מדבר אל עצמו או שהוא חושב שהוא מדבר עם מישהו אחר.

מהלך ההוראה

שלב א – דיון מקדים. המורה יבקש לספר על מקרים שבהם אנחנו מדברים אל עצמנו ומה אנחנו אומרים לעצמנו במקרים האלה או המורה יבקש מהתלמידים להמחזי מצבים שאנשים מדברים אל עצמם ומה הם אומרים.

כאן עשויות להיות תשובות משני סוגים: תשובות רשעיות שאזכר אומר לעצמו בנוגע לאיכו סיטואציה רשעית. כגון "אויש, אני מאחר" אחרי שהציל בשטח. סוג אחר של "ציוני" אל עצמו יכול להיות "שיחות" שאנחנו מנהלים עם עצמנו. ומהלכן אנחנו מאלים תחשיבים שונים לאירועים או התאבטויות בנוגע לסוגיה כלשהי! לפעמים אנו עושים זאת בכתיבה כמו בכתיבת יומן אישי!

שלב ב – קוראים את השיר

- קוראים את המשפט הראשון בשיר: ראיתי... מדבר. שואלים את התלמידים: מה אתם חושבים אם אתם רואים איש הולך ברחוב ומדבר עם עצמו?

- ממשיכים בקריאת השיר. בתום הקריאה שואלים את התלמידים: מה מעניין את הילד או הילדה בשיר?

פסקת הישג – אחד התלמידים יסכם את השיר.

האישה השיר מספרת שראתה אדם הולך ברחוב ומדבר אל עצמו. האישה מספרת שהיא לא ידעה אם הוא מדבר אל עצמו או שהוא חושב שהוא מדבר אל מישהו אחר.

1 לא פעם אנחנו רואים ושומעים ילדים או אנשים שמדברים אל עצמם או עם עצמם. אם הם ילדים אנחנו אומרים: "איזה מותק! הוא ממש מדבר!" וכשזה מבוגר אנחנו אומרים: "משהו לא בסדר איתו."

5 בתחילת המאה שעברה, חשבו שהילד נולד כיצור אֶגוֹצֶנְטְרִי שחושב רק על עצמו ולא רואה את האחרים, ולאט לאט הוא לומד להכיר את האנשים הקרובים לו ואחר כך אנשים רחוקים יותר והוא הופך ליצור חברתי. אבל לב ויגוצקי, אחד החוקרים המפורסמים של התפתחות השפה אצל ילדים, טען שהאדם הוא יצור חברתי מהרגע שהוא נולד. האדם לומד את הכללים של החברה דרך השפה. המבוגרים מדברים ליד הילדים ואל הילדים והם לומדים צלילים, מילים, חלקי משפטים. מגיל צעיר מאוד הילדים מחקים את המנגינה של השפה. הם לומדים מתי לדבר בקול רם ומתי ללחוש, מתי ללוות את הדיבור בתנועות ידיים וגם מתי לשתוק ולבדוק שכולם מקשיבים.

10 הילדים מחקים את המטפלת או את הגננת בדרך הדיבור במילים ואחר כך גם במשפטים שלמים. הרבה פעמים אפשר ללמוד מהדיבור של הילד איך המבוגרים מסביבו מדברים אליו: "אתה לא תאמר לי מה לעשות! אני פה הגננת. לא אתה!" או: "מתוק שלי אני תמיד תמיד אוהב אותך! אבל אם תאכל את כל הקציצה אני אוהב אותך עוד יותר!"

15 במשך הזמן הילדים מפסיקים לדבר אל עצמם בקול, אבל הדיבור נשאר בתוך הראש והופך להיות דיבור פנימי. הדיבור הפנימי עוזר לנו לתכנן ולחשוב מה אנחנו רוצים, הוא עוזר לנו להבין טוב יותר ולחשוב על כל המצבים שיכולים לקרות, והוא עוזר לנו לשמוע את השני בלי שהוא נמצא. את הדיבור הפנימי אנחנו יכולים לראות ולשמוע בהצגות תיאטרון, בספרי קומיקס ולפעמים מול הראי. לא פעם אפשר לראות אנשים שכותבים או מקלידים טקסט בסמרטפון או במחשב והשפתיים שלהם זזות.

25 אבל לא רק בדור המחשבים והסמרטפונים אנשים מדברים אל עצמם. כבר בתנ"ך אנחנו קוראים על אישה שמדברת אל עצמה. בספר שמואל פרק א' מספרים על חנה, אשתו של אלקנה. לא היו לה ילדים והיא רצתה מאוד ללדת. היא הגיעה למשכן בעיר שילה והתפללה. עלי, הכוהן הגדול בבית המקדש, ראה שהיא בוכה ומפללת, בוכה ומתפללת. בתפילה חנה נדרה שאם היא תלד בן היא תיתן אותו לאלוהים והוא יהיה כוהן בבית המקדש כל חייו.

וכך כתוב בספר שמואל:

35 יב וְהָיָה כִּי הִרְבָּתָהּ לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי ה' וְעָלִי שָׁמַר אֶת־פִּיהָ: יג וְחָנָה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל־לִבָּהּ רַק שִׁפְתֶיהָ נִעֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמָע וַיִּחְשְׁבֶהָ עָלַי לְשַׁבְּרָהּ: יד וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עָלִי עַד־מִתִּי תִשְׁתַּכְּרִין הָסִירִי אֶת־יַיִנְךָ מֵעָלֶיךָ: טו וַתַּעַן חָנָה וַתֹּאמֶר לֹא אֲדֹנָי אֲשֶׁה קִשְׁת־רוּחַ אֲנֹכִי וַיֵּן וְשָׁכַר לֹא שְׁתִּיתִי וְאֲשַׁפֵּךְ אֶת־נַפְשִׁי לִפְנֵי ה': טז אֶל־

40 ותִּתֵּן אֶת־אֲמַתְךָ לְפָנַי בְּתַבְלִיעַל כִּי־מֵרֵב שִׁיחֵי וְכַעֲסֵי דְבַרְתִּי עַד־הֶחָהּ: יִז וַיַּעַן עָלַי וַיֹּאמֶר לְכִי לְשָׁלוֹם וְאֵלָקִי יִשְׂרָאֵל יִתֵּן אֶת־שְׁלַתְךָ אֲשֶׁר שָׁאַלְתָּ מֵעַמּוֹ: יח וַתֹּאמֶר תִּמְצָא שְׂפָחֶתְךָ חֵן בְּעֵינַיִךְ וַתִּלְךְ הָאִשָּׁה לְדַרְכָּהּ וַתֹּאכַל וּפְנֵיהָ לֹא־הָיוּ־לָהּ עוֹד: יט וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנַי ה' וַיִּשְׁבּוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתָם הָרְמָתָה וַיַּדַע אֶלְקָנָה אֶת־חֲנָה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרָהּ ה': כ וַיְהִי לְתַקְפוֹת הַיָּמִים וַתֵּהָר חֲנָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מִיְהוָה שְׁאַלְתִּיו:

על אודות המאמר

המאמר דן בהתפתחות השפה בקרב ילדים ומקומו של הדיבור הפנימי עם התבגרותם. בתוך כך, המאמר מציג תפיסות תרבותיות בנוגע לדיבור פנימי הנהגה בקול. המאמר כולל את סיפור חנה בשילה, המובא בספר שמואל בפרק א.

מהלך ההוראה

שלב א – אוצר מילים. לקראת השיעור נדרשו התלמידים ללמוד את המילים האלה: יצורים (ז), חברתי, מחקים-לחקות, תנועהזות (ג), פנימי, מקלידים-להקליד, שפה-שפתיים (ג).

אומרים לתלמידים: בסוף השבוע שעבר אתם ביקרתם **בגן החיות**. עכשיו כל אחד יספר איך היה בגן החיות. אתם תשתמשו במילים החדשות.

חשוב למקד את המשימה להתרשמות מכלוב מסוים או מחיה אחת או לכתוב על הלוח פתיחים, לדוגמה: **אני הכי אהבתי להסתכל על הנמרים...**

אני הכי אהבתי להסתכל על הכלב של הנמרים. היו שם שני נמרים קטנים שסיחקו וצעקו תנועות כאילו הם נלחמים אחד בשני. אבל הם באמת סיחקו. הנמרים הם יצורים חברתיים ולכן הם משחקים. רק התנועות שלהם לא עומות מפיחיות.

שלב ב – פסוקים מן המקרא. אף-על-פי שהפסוקים מופיעים בסופו של המאמר כצאי להתייחס לזרקא *גהס.* מקדימים ואומרים: בקטע מתוך ספר שמואל בפרק א (המובא במאמר בשורות 42-32) מספרים על חנה, אשתו של אלקנה. לחנה לא היו ילדים והיא רצתה מאוד ללדת. היא עלתה למקדש בעיר שילה והתפללה. עלי, הכוהן הגדול בבית המקדש, ראה שהיא בוכה ומפללת, בוכה ומתפללת. בתפילה חנה נשבעה שאם היא תלד בן היא תיתן אותו לאלוהים והוא יהיה כוהן כל חייו.

- המורה יקרא בקול את פסוקים **יב-יז** כשהתלמידים עוקבים אחר הכתוב. המורה יפרש מילים וביטויים קשים תוך כדי קריאה (פירוש המילים יהיה הסבר או תרגום לעברית קלה וישולב בקריאה השוטפת, מעין "דיבור בסוגריים").

לפני הקריאה מקדימים ואומרים : עלי הכוהן מסתכל על חנה המתפללת וחושב שהיא שיכורה. איפה זה כתוב בטקסט? או עלי לא הבין מה קורה עם האישה הזאת ולמה היא מדברת אל עצמה. מה הוא חשב?

בתום הקריאה שואלים : מדוע חשב עלי הכוהן שחנה שיכורה או מה דומה בין מה שעלי חשב על חנה למה שהילד בשיר "מדבר עם עצמו" חשב.

- ממשיכים בקריאה בקול של פסוקים טו-טז. מקדימים ושואלים : מה ענתה חנה לעלי?
 - ממשיכים בקריאה בקול של פסוק יז. מקדימים ושואלים : עלי הכוהן מבין שהוא טעה כשהוא חשב שחנה שיכורה, מה הוא אומר לה? איך אנחנו מבינים את זה מהכתוב? או עלי ממשיך לחשוב שהיא שיכורה או שהוא שינה את דעתו? איך אתם יודעים? איך אנחנו מבינים את זה מהכתוב?
 - ממשיכים בקריאה בקול פסוקים יח-כ. בתום הקריאה מטילים מטלה : הפסוק מסתיים במשפט כי מיה' שאלתיו (=שאלתי אותו). הפועל לשאול כבר הופיע במהלך הקטע. איפה בקטע מופיע בפעם הראשונה הפועל לשאול?
- שואלים את התלמידים : אנחנו מכירים את הפועל לשאול כמו לשאול שאלה. מה המשמעות של הפועל לשאול עלפי הקטע?
או איזה פועל שמופיע בפסוקית הוא במקום "קיבלתי מתנה לזמן קצר"?

פסקת הישג – אחד התלמידים יספר את הסיפור המקראי מנקודת מבטה של חנה ובגוף ראשון. אפשר להיעזר בפתוח.

*הפֿעֿטֿי לִישׁאֵלֶה אֶתְפֿאלֶל אֶה' כִּי אֵין אִי יֵלְדִים וּרְצִיתִי לִבְקֶשׁ מִיְהוָה שִׁיתֵן אִי יֵלְדִים. כִּכֶּה
תְּפֿאלֶלְתִּי הִפְפֶּה זְמַן. וְאֵלֶּכָּה אֵלַי הַכּוֹהֵן וְכֵסֵּס אֵלַי שִׂכְרִי וְשׁוֹתֶה הִפְפֶּה
יָיִן. הוּא חֶשֶׁב שִׂכְרִי שִׂכְרִי כִּי הוּא רִאֵה שִׂכְרִי מִדְּבַרְתִּי אֵלָּה עֲצָמִי. הוּא לֹא רִבִּין שִׂכְרִי
מִתְּפֿאלֶלְתִּי לִיְהוָה. אִמְרִיתִי לוֹ שֶׁלֹּא שְׁתִּיתִי יָיִן בְּכֹלֵל. פֶּשׁוּט תְּפֿאלֶלְתִּי וּבִיקְשִׁתִּי מִיְהוָה שִׁיתֵן
אִי יֵלְדִים. אֵלַי הַכּוֹהֵן הִבִּטִּיחַ שֶׁה' יִתֵּן אִי מִה שִׁבִּיקְשִׁתִּי מִיְהוָה. הִתְחַלֶּה כִּעֲסִתִּי. אֵבֶל
אֲחֵרִי שֶׁהוּא הִבִּטִּיחַ שִׁיְהִיֶּה אִי יֵלְדֵה. הִפְשֵׁתִי טוֹב יוֹתֵר וְחִזְקִיתִי עִם אֲלֹהֵי אֲבֹתִי
שֶׁלֹּא וּבִאֲמַתִּי אֲחֵרִי כִּמֵּה חוֹדְשִׁים ה' נָתַן אִי מִה שִׁבִּיקְשִׁתִּי. נִלְאֵז אִי בֵּן וּקְרָאתִי לוֹ
שִׁמְשׁוֹן.*

שלב ג – קוראים מאמר. אומרים לתלמידים : עכשיו אתם תקראו מאמר על אנשים שמדברים אל עצמם ומה זה אומר עליהם.

• קוראים שורות 1-3. מקדימים ושואלים: איך מה שכתוב בשורות 1-3 קשור לסיפור של חנה ועלי? *מכיוון את התאמינים לכך ששם עלי הכהן חשב שמהו לא בסדר עם חנה כיוון שהיא "ציבורה" עם עצמה בקול.*

• קוראים שורות 4-8. מקדימים ושואלים: מה חשבו פעם ומה חושבים היום על ילדים קטנים?

אחרי הקריאה שואלים: בסוף שורה 8 כתוב: **"האדם לומד את הכללים של החברה דרך השפה"**. לפי המשפט הזה הילד לומד שפה – לומד מילים ומשפטים, אבל הוא לומד עוד דברים בקשר לדיבור. למשל, הוא לומד איך לדבר עם אנשים זרים או עם אנשים מבוגרים ממנו. תנו עוד דוגמאות, איך אדם לומד כללים של החברה?

• קוראים שורות 9-17 ומוסיפים מהקטע על הדברים שנאמרו בשאלת הניבוי. *הניבוי יאלו הווצאי תשובות הנלוות לכך שהיא שומע מילים ומשפטים ולא מצאה להם אותם. בקטע יקראו התאמינים שהיא עם לומד את אופן הציבור בסטראויות השונות: אתי מצברים בקול ואתי הלחש. אתי משתמשים בתנועות יזיים ובאילו תנועות משתמשים. איך נשמעים המצברים הנלחשים. אתי החיבה וכיוצא בזה.*

פסקת הישג – אחד התלמידים יסכם את מה שקראו עד כה: מה חשבו על ילדים פעם ומה יודעים עליהם היום במה שקשור להתפתחות הדיבור.

***שם חשב** שהיא ציבורה עם יצורים שחושבים רק על עצמם. עז שהם נהיים לזואים. **פיוס יוצאים** שהיא הוא יצור חברתי מאש מהפסע שהוא נולד. **היא לא לומד לציבור** כי הוא שומע את המבולעים אומרים מילים ומשפטים ואומר אותם עם. הוא עם מחקה את התנועות של היזיים שמבולעים עושים כשהם מצברים. חולף מצבר את המילים היא לומד אתי מצברים בקול חלק ואתי בקול חלש. ושם אתי לא צריכים לציבור.*

• קוראים שורות 18-24. בתום הקריאה שואלים: (1) בקטע יש דוגמאות ל**דיבור פנימי**. הדוגמאות הן מהתיאטרון, מהקומיקס, מעמידה מול הראי ועוד. מה, לדעתכם, התפקיד של הדיבור הפנימי בכל אחת מהדוגמאות? לדוגמה: **בתיאטרון** השחקן מדבר אל עצמו בקול רם, ואז אנחנו יכולים לדעת מה האיש בסיפור של ההצגה חושב.

(2) גם הקטע האחרון שקראנו מזכיר את הסיפור של חנה במקדש. מה מהקטע מזכיר את מה שחנה עשתה במקדש? *שם התפילה היא ציבור פנימי – השפתיים שלנו נעות ואנחנו מצברים הלחש אפילו כשאין ליזינו אל אדם אחר שמקשיב לנו.*

פסקת הישג – אחד התלמידים יסכם מהו דיבור פנימי ומהם תפקידיו.

*הדיבור הפנימי זה כאשר אנחנו מדברים עם עצמנו בפראש או כשהשפתיים שלנו זרות
כשאנחנו כותבים משהו בטלפון או במחשב. הכוונה היא שאנחנו לא מדברים עם
מישהו. אלא מדברים כאילו עם עצמנו וחושבים על כל מיני דברים או מתכננים כל
מיני דברים. יש פעמים שאנחנו עומדים מול הפאי ואומרים לעצמנו דברים. עם
הרצאות אנחנו שומעים דיבור פנימי כשהשחקן מדבר ואף שחקן אחר לא שומע אותו
באותו דיבור פנימי זה עם כשאנשים מתפללים לאלהים. כמו שחנה התפללה השפתיים
שלה זרות אבל לא שומעים מה שהיא אומרת.*

שיעור בית – מטלת כתיבה

כששמואל נולד, חנה הייתה צריכה לקיים את שבעתה ולמסור אותו לשרת את אלוהים במשכן.
כתבו יומן אישי של חנה, שבו היא מספרת לשמואל התינוק את סיפור תפילתה לה' ופגישתה עם
עלי הכוהן ועד ללידתו.

או להכין קומיקס / סדרה של תמונות ללא טקסט והתלמידים יתבקשו למלא את "בועות הדיבור".

שיחה א

- אני בטוחה שהוא שיקר לי!
- איך את יודעת?
- כי הוא לא הסתכל לי בעיניים כשהוא דיבר.
- אבל את תמיד אומרת שיש לו עיניים מפחידות. אז אילו הוא היה מדבר ומסתכל לך בעיניים היית אומרת שהוא מפחיד...

שיחה ב

- תקשיב לי טוב. כשאתה מדבר עם מורה, ובטח כשאתה מדבר איתי, המנהל של בית הספר, אתה צריך להסתכל לי בעיניים.
- בסדר, המנהל. בסדר. אני מבטיח...
- אבל הינה. גם עכשיו דיברת ולא הסתכלת לי בעיניים. אתה מבין?! אילו הסתכלת לי בעיניים, אני הייתי מבין שאתה מקשיב ומבין.
- אני באמת מבקש סליחה. פשוט חשבתי מה לומר לך.
- איך אני יכול להאמין לך כשאתה לא מסתכל לי בעיניים?!

שיחה ג

- אני ממש לא יודעת מה הוא חושב ומה הוא מרגיש.
- למה? אמרת שדיברתם המון זמן על הכול.
- אבל לא באמת. הוא מדבר על דברים נורא חשובים כמו העתיד שלנו, על היחסים שלנו ועל כמה שהוא אוהב אותי אבל לא מסתכל לי בעיניים.
- אה, ואילו הוא היה מסתכל לך בעיניים מה היית חושבת?
- הייתי מאמינה לו. הייתי חושבת שהוא רציני.

על אודות השיחות

כל אחת מן השיחות היא דרשיח, העוסק בתקשורת בין־אישית ובחשיבות של המבט בעיניים כמדד לאמינות או להעדר אמינות בדברים הנאמרים.

מהלך ההוראה

מאזינים לשיחות. מקדימים ואומרים: אתם תשמעו שלוש שיחות. אחרי כל שיחה נעצור ואתם תאמרו - מי המדברים ומה המצב?

שיחה א. אחרי התשובה לשאלה הראשונה שואלים: "היית אומרת שהוא מפחיד?". למה הוא מפחיד?

שיחה ב. אחרי התשובה לשאלה הראשונה שואלים: המנהל רוצה שהתלמיד יסתכל לו בעיניים. למה התלמיד לא הסתכל למנהל בעיניים?

שיחה ג. אחרי התשובה לשאלה הראשונה שואלים: "הייתי חושבת שהוא רציני". באילו נושאים הוא צריך להיות רציני?

התלמידים מאזינים לשלוש השיחות בפעם השנייה. לקרא ההאזנה השנייה מקדימים ואומרים: בכל שיחה מישהו רוצה שיסתכלו לו בעיניים. למה זה חשוב?

פסקת הישג – אחד התלמידים יפרט למה כל אחד מהדוברים רוצה שיסתכלו לו בעיניים, ומה זה אומר להסתכל בעיניים.

*בשיחה הראשונה החברה חושבת שמישהו שיקר לה כי הוא לא הסתכל לה בעיניים.
בשיחה השנייה המנהל רוצה שהתלמיד יסתכל לו בעיניים כי ככה הוא יודע שהתלמיד
אקשיב לו ומהין אותו. בשיחה השלישית החברה רוצה שהחבר שלה יסתכל לה בעיניים
כי ככה היא יודעת שהוא רציני כשהוא אביח לה להתחנן. להסתכל בעיניים זה
אומר לא לפחד. לא לשקר. להראות שאתה בתוך המצב.*

על אודות משפטי תנאי בטל

משפטי תנאי בטל כוללים תנאי שאינם בר-מימוש ואינם עתיד להתקיים בין אם עבר זמנה של הפעולה ובין אם היא מופרכת או דמיונית, ולכן אין לה יכולת להתממש במציאות המוכרת לדובר. בעברית יש מילים ייחודיות המצינות תנאי בטל: לו ואילו. נוסף על כך, יש למשפטי התנאי מבנה תחבירי ייחודי הכולל שימוש בנטיית הפועל בעבר הן בפסוקית הן במשפט העיקרי או שימוש במבנה דו-פועלי של נטיית הפועל "היה" בעבר + פועל בהווה בהתאם לגוף.

הסבר מפורט ביותר:

משפטי תנאי בטל מספרים על מצב שלא היה ולא יהיה. המילה המרכזית במשפטים האלה היא אילו או לו. למשל: אילו היית בא, לפגישה היית שומע דברים מעניינים. זה אומר: לא באת לפגישה, ולכן לא שמעת דברים מעניינים.

מהלך ההוראה

שלב א – חשיפה

המורה יציג משפטים הבנויים בדגם תנאי בטל. התלמידים יצטרכו להשלים את הרעיון שמובע במשפט כמו בדוגמה.

דוגמה: אילו הסתכלת לי בעיניים, הייתי מבין שאתה מקשיב...

אבל לא הסתכלת לי בעיניים. ולכן הפנתי שאתה לא מקשיב.

- אילו הוצאת דרכון בזמן, היית יכול לטוס עכשיו לחו"ל...
אבל לא הוצאת דרכון בזמן. ולכן אתה לא יכול לטוס עכשיו לחו"ל.
- אילו למדתם היטב לבחינה לא הייתם נכשלים בה...
אבל לא למדתם היטב לבחינה. ולכן נכשלתם בה.
- לו נעלת נעלי ריצה נוחות, לא היו כואבות לך הרגליים...
אבל לא נעלת נעלי ריצה נוחות. ולכן כואבות לך הרגליים.
- לו הייתי רוטשילד, הייתי קונה את תל-אביב...
אבל אני לא רוטשילד. ולכן אני לא קונה את תל-אביב.

התלמידים קוראים את הקופסה הלשונית.

משפטי תנאי בטל

היה + פועל בהווה	+	פועל בעבר או היה + פועל בהווה	לו או אילו
------------------	---	-------------------------------------	------------------

דוגמאות:

- אילו הסתכלת לי בעיניים, הייתי מבין שאתה מקשיב.
- אילו הוא היה מסתכל לך בעיניים, היית אומרת שהוא מפחיד.
- הייתם רוכשים דירה חדשה לו היה לכם כסף.
- לא היינו נתקעים בפקקים אילו לא היינו יוצאים באיחור.

• תרגיל. סמנו את שתי השלמות המתאימות.

1. היה טיול נפלא ומזג האוויר היה נהדר. אילו ירד גשם –

- השיט בנהר היה מתקיים.
- השיט בנהר היה מתבטל.
- היינו לובשים מעילי גשם.
- היינו נוסעים לים.

2. אני רוצה מאוד לבוא איתך לסרט. אילו אמרת לי שאתה רוצה ללכת לסרט –

- הייתי מצטרף אליך בשמחה.
- הייתי הולך לישון.
- הייתי נפגש עם דנה.
- הייתי פוגש אותך בקולנוע.

3. לו כתבת במחברת את שיעורי הבית –

- היית יודע מה אתה צריך לעשות.
- המורה לא הייתה כועסת עליך.
- המורה הייתה שולחת אותך למנהלת.
- היית יכול לקנות מחברת חדשה.

4. אילו הספורטאי לא היה מוסר את הטפסים בזמן –

- הוא היה מנצח בתחרות.
- הוא היה מקבל אישור על השתתפות בתחרות.
- הוא לא היה משתתף בתחרות.
- הוא היה מפסס את התחרות.

5. אילו התלמידים היו לומדים פחות שעות עברית –

- הם לא היו יודעים לשוחח שיחה בסיסית בעברית.
- הם היו מכירים יותר טוב את ארץ ישראל.
- הם היו לומדים יותר שירים.
- המורים לא היו מספיקים ללמד את כל החומר.

6. אילו בני ישראל לא היו בונים את עגל הזהב –

- הם היו נודדים במדבר 40 שנה.
- משה לא היה עולה להר סיני.
- משה לא היה מנפץ את לוחות הברית.
- הם לא היו נענשים.

פסקת הישג

*האילים לא ואילו פותחים משפט שמצייין מצב שלא קרה או שלא היה יכול לקרות.
אחרי האילים לא ואילו יבואו פעלים במצב אב או המבנה "היה" בעבר + פועל
הרובה אל-פי הפועל עם החלק השני של המשפט יופיעו הפועל "היה" הנטיית בעבר +
פועל הרובה אל פי הפועל*

שלב ג – תרגילי המרה

מורה: אילו הייתי בחופש, הייתי מטייל בשביל ישראל.

תלמיד: אילו הייתי בחופש, הייתי מטייל בשביל ישראל.

מורה: מזג האוויר היה נעים

תלמיד: אילו מזג האוויר היה נעים, הייתי מטייל בשביל ישראל.

מורה: היו לי נעלי הליכה טובות / הייתי אוהב טיולים / היית מצטרף אליי /

לא הייתי צריך לחזור ללימודים / לא היו לי בעיות רפואיות

מורה: אילו כתבת את הדברים, לא היית שוכח מה צריך לקנות.

תלמיד: אילו כתבת את הדברים, לא היית שוכח מה צריך לקנות.

מורה: הקשבת לי

תלמיד: אילו הקשבת לי! לא היית שוכח מה צריך לקנות.

מורה: שלחתי לך וטסאפ / ישנת טוב בלילה / היית פחות עמוס

מורה: לו קראתם את כתב העת החדש, הייתם מגלים דברים מעניינים.

תלמיד: לו קראתם את כתב העת החדש, הייתם לומדים דברים מעניינים.

מורה: ראיתם את הסדרה החדשה

תלמיד: לא ראיתם את הסדרה החדשה. הייתם אומרים דברים מפתקים.

מורה: ביקרתם באתר של התוכנית / סיירתם במוזיאון המדע / הקשבתם למורה / נשאתם עד

לסוף ההרצאה

בתרבות המערבית אנחנו לומדים שכאשר מישהו מדבר איתנו ואנחנו מקשיבים ומנסיים להבין או להגיב, אנחנו צריכים לשמור על קשר עין כי זה אומר שאנחנו מקשיבים, חושבים על מה שאנחנו שומעים ומכבדים את מי שמדבר. אבל לא בכל מקום בעולם חושבים כך. בתרבות היפנית למשל, אנשים מנסיים לא להסתכל אחד לשני בעיניים כדי לכבד את השומע כי הוא מבוגר או הוא בתפקיד חשוב יותר.

כל בני האדם, בכל העולם, לא מצליחים לשמור על קשר עין לזמן ארוך. פעמים רבות אנחנו מסתכלים לכיוון אחר כשאנחנו מדברים, ולא יכולים להמשיך להסתכל בעיני האיש המקשיב לנו במשך הרבה זמן. השאלה היא למה ומתי בני אדם מפסיקים להסתכל בעיניים.

מדענים מאוניברסיטת קיוטו ביפן ערכו ניסוי מעניין על קשר עין. המשתתפים שיחקו משחקי מילים במחשב והיו צריכים לשמור על קשר עין עם תמונה של אדם על המסך של המחשב. המשחק היה פשוט: הם שמעו מילה – שם עצם – והיו צריכים למצוא פועל שמתאר מה עושים עם שם העצם הזה. למשל: עיפרון – לכתוב. המשתתפים היו מחוברים לתוכנת מחשב שרשמה מתי יש או אין קשר עין עם התמונה על המסך. כשהמשימה הייתה קשה המשתתפים לא שמרו על קשר עין. היה ברור שהם מנסיים לחשוב על המילה ועל הפעלים שמתארים מה עושים איתה.

המסקנה של המדענים הייתה שכאשר אנחנו מסתכלים לכיוון אחר ולא שומרים על קשר עין זה מפני שאנחנו עסוקים בחשיבה - בוחרים, מנסיים למצוא את המילה הכי מתאימה וכולי. דווקא כשהנושא שעליו אנחנו מדברים מסובך ורגיש, אנחנו לא מסתכלים לאדם השני בעיניים, כי אנחנו צריכים לחשוב ולבחור את המילים. השני מבין זאת כשקך, כדיבור לא אמיתי. אבל האמת היא הרבה פעמים הפוכה.

מחקר אחר בדק קשר עין אצל ילדים בני חמש. החוקרים מצאו שהילדים שלא שמרו על קשר עין עם המראיין והשואל, ענו נכון יותר על שאלות ופעמים רבות התשובה שלהם הייתה עמוקה ובוגרת יותר.

אולי כולנו צריכים ללמוד מהיפנים: לא צריך להסתכל בעיניים של האדם שמקשיב לך כשאתה מדבר. המנהג שקורא לאנשים לא להסתכל בעיניים כשהם מדברים, עוזר לאנשים להיזהר ולא לדבר בלי לחשוב.

על אודות ההרצאה

ההרצאה דנה במשמעויות בין-תרבותיות של יצירת קשר עין. ההרצאה מציגה שני ניסויים, ובהם ביקשו החוקרים לבדוק את המשמעות החברתית של ההתחמקות מיצירת קשר עין בסיטואציות שונות. ואת הסיבות לה.

שלב א – אוצר מילים. לקראת השיעור נדרשו התלמידים ללמוד את המילים והצירופים האלה: קשר עין, מכבד-לכבד, כיוונים (ז), ניסויים (ז), מחובר, תוכנהזות (ג), משימהזות (ג), מסקנהזות (ג), מסובך.

אומרים לתלמידים: בא אליכם אדם ברחוב ושואל אתכם: איך מגיעים ל--- (יש להציע מקום המוכר לתלמידים). אתם צריכים להסביר לו איך להגיע לאותו המקום תוך שימוש במילים החדשות. *אחלופין. אם פאקוס אינו מוכר אתלמיזים ופס אינס יכולים לכיוון את פאיש. פס יכולים להציע לו סיוע מצדך אחת. לצלמה: אתה יכול להתקין תוכנה או אפליקציה לצלפון. היא תוכל להפאות לך את הכיוון שאתה צריק השגיל אפליש אוקוס. תנסה זה לא קל.*

המורה יגלם את האדם שרוצה להגיע ליעד, ושאל שאלות את התלמיד שצריך להכוונו.

שלב ב – בונים תשתית. מטלה לתלמידים: אתם חוקרים במעבדה ואתם רוצים לחקור משהו שמעניין אתכם. אתם תספרו מה אתה רוצים לחקור או לבדוק ואיזה ניסוי אתם עושים כדי לבדוק את זה.

אפשר לבקש לתכנן ניסוי תוך שימוש במילים החדשות.

לכל תלמיד תינתן דקה לספר מה מעניין אותו לחקור ואיזה ניסוי הוא יכול לבצע בנושא. נותנים דוגמה: אני רוצה לבדוק אם ריחות נעימים גורמים לתלמידים ללמוד טוב יותר. זה הניסוי: כל יום אני אפזר בכיתה ריחות נעימים (עם נרות שעושים ריח או ספריי עם ריח נעים) ואראה אם התלמידים השתתפו יותר בשיעור או הפריעו פחות. המסקנה יכולה להיות: הריחות הנעימים השפיעו בצורה טובה או הריחות לא השפיעו.

תוך כדי תיאור ה"מחקרים" המורה יכתוב את התבנית המקובלת לניסויים מחקריים על הלוח: **שאלה** שאני רוצה לחקור או בעיה שאני רוצה לפתור (שאלת מחקר), מהלך הניסוי, **התוצאות** (האפשריות), **המסקנה**.

שלב ג – מאזינים להרצאה. אומרים לתלמידים: אתם תקשיבו להרצאה. הנושא של ההרצאה הוא קשר עין – מה זה אומר כשאנשים מסתכלים או לא מסתכלים אחד לשני בעיניים.

מטלה להאזנה ראשונה: בהרצאה יש שני ניסויים. את הניסוי הראשון עשו חוקרים יפניים. אתם תקשיבו להרצאה ותגידו מה החוקרים מיפן רצו לבדוק, איך הם בדקו את זה ומה הייתה המסקנה.

בתום האזנה כותבים את מהלך הניסוי על-פי הדגם שהותווה בפעילות המקדימה.

שואלים שאלה נוספת: בהרצאה מספרים על ניסוי נוסף שבדק למה ילדים קטנים לא שומרים על קשר עין. מה גילו בניסוי השני?

לפני האזנה שנייה מקדימים ושואלים: בסוף ההרצאה המרצה אומר: **"אולי כולנו צריכים ללמוד מהיפנים"**. מה אנחנו צריכים ללמוד מהיפנים?

פסקת הישג – אחד התלמידים יסכם את ההרצאה. כדאי להיעזר בפתחים המודגשים.

יש הבדל בין התרבות האֵפֵרית לתרבות היֵפֵנית בנושא של קשר עין. התרבות האֵפֵרית
אנשים שומרים על קשר עין כשאזכרים כי אנחנו חושבים שזה מכבד את מי שאזכרים.
אבל בתרבות היֵפֵנית, לא. לא חושבים שזה מכבד. חוקרים עשו ניסויים שבדקו את
אנשים שומרים על קשר עין ומתי לא. הם טילו שכאנשים חושבים על תשובה לאאלה
הם לא שומרים על קשר עין. זאת אומרת שהם טילו שזה אנשים לא שומרים על קשר
עין. לא אומר שהם לא מכבדים. הם פשוט חושבים על הצברים.

- 1 ברוב המדינות המודרניות יש חוק האומר: "אסור לדבר בטלפון בזמן הנהיגה". אבל כולנו יודעים שלא פחות מסוכן ללכת ברגל ולדבר בסמרטפון או לכתוב הודעות. חוקרים באוניברסיטת אוהיו שבארה"ב בדקו כמה תאונות קרו כי הולכי רגל דיברו בטלפון ולא שמו לב מה קורה ברחוב. החוקרים אספו 5 אינפורמציה מבתי חולים ומצאו כמה הולכי רגל שדיברו בסמרטפון או שלחו הודעות פגעו באדם אחר, נפגעו מרכב נוסע או התנגשו בעמוד בכביש או במדרכה.
- 10 החוקרים גילו שבין השנים 2004-2010 69.5% מהפציעות קרו בזמן שדיברו בטלפון. 9.1% מהפציעות קרו כשאנשים שלחו מסרונים. החוקרים מצאו שרוב הנפגעים היו גברים מתחת לגיל 31 שנים.
- המצב רק הולך ומחמיר. מספר פציעות הולכי הרגל עלה מ-256 בשנה הראשונה למחקר ל-1,506 בשנת 2010. יש לזכור שלחוקרים אין אינפורמציה על אנשים שדיברו בטלפון ונפגעו, אבל מסיבות שונות לא הגיעו לבתי חולים בגלל הפגיעה, או שמתו במקום.
- 15 במחקר מעניין אחר החוקרים צילמו אנשים שהלכו ברחוב ודיברו בסמרטפון. מולם היה ליצן שרכב על אופניים. 1/4 מהאנשים שדיברו בסמרטפון לא ראו את הליצן. אילו זה לא היה ליצן שהשתתף בניסוי הם היו מגיעים לבתי חולים כשהם פצועים.

על אודות המאמר

הידיעה מציגה נתונים על הולכי הרגל שנפגעו בתאונות דרכים בזמן שדיברו בטלפון. מחקר שנערך בנושא מצא שהולכי הרגל המשוחחים בטלפון, מרוכזים בשיחתם ואינם ערים לנעשה סביבם. הדבר מסיח את דעתם מן הסכנות שבדרך וחושף אותם לפגיעות ואף לסכנת מוות.

אוצר מילים. לקראת השיעור נדרשו התלמידים ללמוד את המילים האלה: מסוכן, תאונה(ות), נ), פגע-לפגוע ב, נפגע-להיפגע מ, פציעה(ות), ג), פגיעה(ות) ו, ליצנים (ז), ניסויים (ז).

מהלך ההוראה

שלב א – פעילות מקדימה. המורה יקרין על הלוח את הקטע הזה מתוך הידיעה:

החוקרים גילו שבין השנים 2004-2010 69.5% מהפציעות קרו בזמן שדיברו בטלפון. 9.1% מהפציעות קרו כשאנשים שלחו מסרונים. החוקרים מצאו שרוב הנפגעים היו גברים מתחת לגיל 31 שנים.

התלמידים ישערו במה עוסקת הכתבה. המורה יכתוב את ההשערות על לוח הכיתה.

שלב ב – קוראים ידיעה

- קוראים שורות 1-7 ומשווים את הכתוב להשערות התלמידים.
- קוראים את המשך המאמר. המורה יכתוב את כל המספרים מהידיעה על הלוח. התלמידים יכינו טבלה או רשימה ויכתבו מה משמעות כל אחד מהמספרים, עלפי המאמר.
- שואלים: בידיעה כתוב על מחקר שעשו בעזרת ליצן. מה החוקרים רצו להראות במחקר עם הליצן?

פסקת הישג. אחד התלמידים יסכם את הידיעה ויתאר את הניסוי ואת מסקנתו.

אנחנו שואלים על הפנה אנשים שנפגעו בתאונות כי זיהו בפלאפון כשהם נוהלים באו. אבל יש גם הפנה מאד אנשים שנפגעו ומתים מתאונות כי זיהו בפלאפון כשהם רוצים בפלא. בלל שהם מצביעים או שולחים הודעות הם לא רואים מה קורה בצדק. ואז מכונות יכולות לפסוע בהם. עשו ניסוי ולקחו ליצן שפכה על אופניים מול אנשים שזיהו בפלאפון. כהם מהאנשים בלל לא ראו את הליצן. זה מוכיח שהם בלל לא יודעים מה קורה מולם. אילו זאת הייתה מכונת ולא ליצן. גם האנשים שבניסוי היו נפגעו.

או אחד התלמידים יאמר מי צריך להיזהר בכביש או ברחוב.

1. אמרו רבותינו: שני נאמנים היו עומדים לפני הקיסר אדריוס,
2. אחד מהם היה מלמד על הדבור שהיא יפה,
3. ואחד מלמד על השתיקה שהיא יפה.
4. אמר לו האחד: אדוני, אין טוב מן הדבור בעולם,
5. אילו לא היה הדבור איך היו מקלסים את הפלות?
6. ואיך היה משא ומתן בעולם?
7. ואיך היו הספינות שטות בים ומוצאות דרך?
8. אמר המלך למי שהיה מלמד על השתיקה שהיא יפה: איך אתה מלמד על השתיקה?
9. מיד בא לדבר.
10. עמד חברו וסטרן על פיו.
11. אמר לו המלך: למה סטרן לו?
12. אמר לו: אדוני, אני משלי על שלי למדתי,
13. מן הדבור על הדבור,
14. וזה בא ללמד משלי על שלו? משלו על שלו ילמד!

על אודות המדרש

המדרש שלפנינו מספר על "דיבייט" (בעברית – מעצמת) בין שני אנשים העומדים בפני שופט. במעמת צריך כל צד להציג טיעונים להוכחת עמדתו ולשכנוע השופט או הקהל. נושא הדיון במדרש הזה הוא חשיבות הדיבור לעומת חשיבות השתיקה.

מהלך השיעור

שלב א – פעילות מקדימה. המורה יקיים דיבייט. הכיתה תחולק לשתי קבוצות: קבוצה אחת תתבקש להעלות נימוקים לחשיבותו של הדיבור, והקבוצה האחרת תצטרך להצדיק את חשיבותה של השתיקה על פני הדיבור. כל קבוצה תצטרך להציג את נימוקה לסירוגין (נימוק מקבוצה א, נימוק מקבוצה ב וחוזר חלילה), בכל פעם יציג תלמיד אחר בקבוצה נימוק חדש. אפשר לסייע לתלמידים בעזרת המשפט הזה: **בזכות הדיבור / השתיקה אפשר... או בלי דיבור / שתיקה אי אפשר... בתום הפעילות אפשר לקיים הצבעה ולהכריע איזו קבוצה הציגה נימוקים משכנעים יותר.**

או שואלים: מה משפיע יותר בשיחה – שפת הפנים והעיניים או המילים? כל אחד יצטרך להסביר, לנמק ולהדגים.

שלב ב – קוראים את המדרש. מקדימים ואומרים: אתם תקראו עכשיו מדרש אגדה על שני אנשים שעושים דיבייט בנושא דיבור ושתיקה. האיש הראשון רוצה לשכנע את השופט שהדיבור טוב יותר מן השתיקה, והאיש השני רוצה לשכנע שהשתיקה טובה יותר מן הדיבור.

- קוראים שורות 1-7. מקדימים ושואלים: מה האדם הראשון אומר בעד הדיבור? תוך כדי קריאה יסביר המורה את המילים הלא ידועות.

בתום הקריאה אפשר להשוות את הנימוקים שהעלה הדובר במדרש לאלו שהעלתה הקבוצה בפעילות המקדימה ולבחון אם המדרש הציג נימוקים שהקבוצה לא חשבה עליהם.

שואלים: כל אחד מהדברים בעד הדיבור הוא מנושא או תחום אחר, למשל: מברכים את הכלות זה מתחום הברכות והיחסים בין האנשים. לאילו תחומים שייכות ההוכחות האחרות: משא ומתן וספינות המוצאות את דרכן?

או מהם שלושת הנושאים שהדיבור חשוב בהם? קשרים בין אנשים. מכיפות וקנייות.

בכנולאזיה או המוצאות

- קוראים שורות 8-11. בתום הקריאה שואלים: מה, לדעתכם, ענה האיש למלך?
- קוראים את סוף המדרש, שורות 12-14, ובודקים אם צדקו התלמידים בשאלת הניבוי.

שלב ג – דיון. שואלים את התלמידים: מי לדעתכם ניצח בדיבייט ולמה? אפשר לכוון לכך שזווקא

באזשהו מציפה רציף הצובר את הצד השלישי הדיבור שיכול להביא לכדי אלימות ולהשתקף של

אדם אחר.

שלב ד – פסקת הישג. אחד התלמידים יסכם את המדרש.

קראנו מדפיס על עימות של שני אנשים. הם עומדים לפני שופט. אחד מהם רוצה לשכנע

את השופט שהדיבור טוב יותר. והאחר רוצה לשכנע שהשתיקה טובה יותר. האיש הראשון

אומר שהדיבור טוב יותר. משתמשים בדיבור כשהפרכים את הכלה. כשעושים עסקים

וכשרוצים להשיג מקומות בכל העולם. כשהאדם השני רוצה להשיג שהשתיקה טובה

יותר. בא האדם הראשון וספר לו על הפה המאבק שאף אדם הוא ספר לו. אז האיש

אמר: באלף הדיבור שלי אני יכול להשיג כמה הדיבור טוב. הוא לא יכול להשיג הדיבור

אמר לא טוב לדבר.

עבודת בית – מטלת כתיבה

כתבו מדרש אגדה על עימות בין המילים לבין המנגינה. כל אחד מהצדדים רוצה להוכיח שהוא הכי חשוב בשיר. במדרש תכתבו את הנימוקים של כל אחד מהצדדים ואת ההחלטה של השופט.

בְּאֶרֶץ זוֹ אֵין אִישׁ יוֹדֵעַ
 אֶת סוֹד הַדְּבַר בְּשִׁתְיָקָה
 וְכִיצַד אוֹכַל לְהִתְרוֹעֵעַ
 עִם מִי שְׁאִינוֹ שׁוֹמֵעַ
 אֶת שְׁאֵנֵי שׁוֹתֵק.

בְּאֶרֶץ זוֹ אֵין אִישׁ יוֹדֵעַ
 אֶת סוֹד הַשִּׁתְיָקָה בְּדְבַר
 וְכִיצַד אוֹכַל לְהִתְרוֹעֵעַ
 עִם מִי שְׁאִינוֹ שׁוֹמֵעַ
 שְׁגָם הַדְּבַר כְּבָר גְּמוּר.

על אודות השיר

בשיר שלפנינו המשורר מציג שני מצבים לשתיקה: שתיקה שיש בה אמירה, שאף היא חלק מהדיאלוג, ושתיקה המבטאת את הסוף והאלם המוחלטים. האדם בשיר מביע את רצונו לנהל תקשורת עם אנשים, המבינים גם את דבריו וגם את שתיקותיו.

מהלך ההוראה

שלב א – דיון מקדים. המורה ישאל את התלמידים אם יש מצבים שבהם אפשר להגיד משהו גם בלי לדבר. לדוגמה: המורה יכול לעמוד בצורה מרוחקת ולהרכין את ראשו באופן המבטא עצב גדול או אכזבה או להביט בעיני אחד התלמידים ולהנהן בראשו לאות הבנה. התלמידים יאמרו מה הוא "אומר" ללא מילים וייתנו דוגמאות נוספות.

או תארו חבר לא טוב. השתמשו בפעלים האלה: לדבר, להפסיק, לשתוק, להקשיב, להבין. יהיה נכון לחזק את הפעלים האלה במהלך הדיון על השיר ולדבר את תוכן השיר במילים אחרות.

שלב ב – סריקה. בשיר שאתם תקראו יש שני בתים, שני חלקים. שני החלקים דומים מאוד מאוד, אך בכל בית יש כמה מילים שונות. סמנו בצבע את החלקים השונים בשני הבתים.

בית ב: השתיקה הציבורית

בית א: השתיקה הפרטית

בית ב: שם השתיקה הוא

בית א: את השתיקה

שלב ג – קוראים את השיר. קוראים את השיר ושואלים את התלמידים: בכל בית יש סוג אחר של אנשים שהכותב של השיר לא רוצה להיפגש איתם. מה הם שני הסוגים של האנשים?

שלב ד – דיון. לפי השיר, מה אפשר ללמוד מהשתיקה? אנשים שותקים לא רק כשאין להם אהליז. השיחה בין אנשים השתיקה יכולה גם כן אהליז משהו. כאן אפשר לכוון אמריים שהם אנחנו לא מרגיים כי אנחנו כוסיים (לם "גרולז" זאת אמירה של אכלבה או כעס). פלוסיים או נעליים. אמעל.

או שתיקה יכולה להיות מתוך שתי סיבות ואולי יותר. מהן?

שלב ה – פסקת הישג. אחד התלמידים יסכם את השיר. אפשר לבקש מזוג תלמידים לסכם את השיר. כל תלמיד יספר על סוד אחר שלא יודעים בארץ זו.

האיש השיי אומר שבארץ זו לא יודעים את הסוז של זיבור השתיקה והוא לא יכול אהיפלט עם מי שלא שומע את מה שהוא שותק. בארץ זו גם לא יודעים את הסוז של השתיקה בזיבור. והוא לא יכול אהיפלט עם מי שלא שומע שאין לו יותר מה אהליז.

או אחד התלמידים יאמר מי הוא חבר טוב.

החבר שהוא רוצה הוא מי שמקשי אמה שהוא אומר. ומקשי אשתיקה שלו. מי שיוזע מתי אהפסיק לזכר ומי שיכול אשתיק כזי אהבין את מה שאני אומר.

1 "אתמול שמעתי את הפרח אומר לעץ..." כך מתחיל סיפור אגדה או חלום. רוב האנשים חושבים שההבדל בין בני אדם וחיות לבין צמחים הוא שהצמחים לא מתקשרים ולא מדברים זה עם זה. אבל היום יודעים שלצמחים יש תקשורת עם צמחים אחרים ואפילו עם חרקים.

5 המחקרים של שנות השמונים והתשעים של המאה ה-20 סיפרו על תקשורת של ריחות וחומרים כימיים בין צמחים. אבל בשנים האחרונות חוקרים לא מעטים מספרים לנו על תקשורת של "אוזן" ו"פה".

10 באחד המחקרים שנעשו במכון וייצמן למדע מצאו החוקרים שהצמחים שומעים. למשל, אם משמיעים לנר הלילה הקלטה של זמזום דבורה הצמח מייצר צוף [דבש הפרחים] יותר מתוק. אבל אם משמיעים לנר הלילה קולות של עטלף – הוא לא יעשה זאת. כדי לבדוק שצמחי נר הלילה באמת שומעים, החוקרים כיסו את הפרח בצנצנת זכוכית שלא מעבירה קולות, השמיעו זמזום של דבורה והצמח לא יצר צוף יותר מתוק.

15 מחקר אחר מגלה שהצמחים גם מדברים. הם שולחים קולות לאוויר וצמחים אחרים מבינים אותם. החוקרים מצאו שצמחי הצ'ילי יכולים לדעת מי הצמחים השכנים שלהם כי הם מקשיבים להם. הם יודעים אם אלה 'שכנים טובים' כמו צמח הבזיליקום שלא נותן לצמחים רעים לגדול שם, או 'שכנים רעים' כמו שומר, ששולח ריחות וחומרים כימיים שלא נותנים לצמחי הצ'ילי לגדול.

20 איך החוקרים יודעים שהצמחים "דיברו" ו"שמעו"? הם כיסו את צמחי הצ'ילי בפלסטיק שחור, כדי שהצמחים לא יוכלו להשתמש בסימנים של ריח או של אור. החוקרים חושבים שהצמחים האלה שומעים את התנועות של הצמחים האחרים ויודעים להיזהר.

בספר בראשית פרק א' כתוב:

25 כִּז וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצַלֵּם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ: זָכָר וּנְקֵבָה, בָּרָא אֹתָם כַּח וַיִּבְרָךְ אֹתָם, אֱלֹקִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ, וּכְבַשְׁתֶּהּ; וַיְרַדוּ בְדִגְתַּת הַיָּם, וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּבְכָל-חַיָּה, הַרְמִשָּׁתַּת עַל-הָאָרֶץ כֹּט וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים, הִנֵּה נֹתַתִּי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ, וְאֶת-כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בּו פְּרִי-עֵץ, זֶרַע זֶרַע: לָכֶם יִהְיֶה, לְאֹכְלָה ל וּלְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל רוֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-בּו נִפְשׁ חַיָּה, אֶת-כָּל-יֶרֶק עֵשֶׂב, לְאֹכְלָה; וַיְהִי-כֵן.

לפי ספר בראשית האדם צריך לשלוט בבעלי החיים ולהשתמש בהם – לעבודה, לחלב ולביצים וכולי. ובאמת, מיליוני בני אדם בעולם לא אוכלים

בעלי חיים כי הם חושבים שבעלי החיים מבינים, חושבים, מרגישים 35 "מדברים" ולכן אסור להרוג אותם. לפי הפסוקים האלה אלוקים ברא את הצמחים כדי שבני האדם והחיות יאכלו אותם. אבל אולי לא רחוק היום שבני אדם לא יאכלו צמחים, ויאמרו שגם לצמחים מגיעות זכויות - כמו לבעלי חיים – לגדול במקום בטוח, לקבל אוכל ומים ולהביא צמחים חדשים לעולם.

על אודות המאמר

המאמר עוסק בתקשורת בין צמחים. במאמר מתוארים מחקרים שנעשו על תקשורת בין צמחים ומגלה כי גם הצמחים מאזינים זה לזה ומדברים זה עם זה. המאמר כולל פסוקים מתוך פרק א בספר בראשית, המתארים את ההבטחה האלוהית לאדם לשלוט הן על בעלי החיים הן על הצמחים. ההבטחה הזאת בנויה על עליונות האדם כבעל תכונות חשיבה ותקשורת. פעם חשבו שהן בלעדיות רק לאדם, ולכן הוא עליון על הברואים האחרים. אבל כבר איאלו שנים יודעים שבעלי החיים ניחנו גם ביכולות שכליות ותקשורתיות. המחקרים האחרונים מראים שגם הצמחים מתקשרים ביניהם.

מהלך ההוראה

שלב א – אוצר מילים. לקראת השיעור נדרשו התלמידים ללמוד את המילים האלה: מתקשרים- לתקשר, חומרים (ז), מעט, משמיעים-להשמיע, הקלטה (ג), זמזום-ים (ז), מייצר- לייצר, כיסו-לכסות, מעבירה-להעביר, תנועה(ז) (ג), לשלוט ב, זכות-זכויות (ג)

מציגים לתלמידים כותרת של מחקר, לדוגמה: **הפרות ביקשו מוצארט ובאך ונתנו יותר חלב.** התלמידים יתבקשו לספר על המחקר בעזרת המילים החדשות.

או מציגים לתלמידים את הכותרת הזאת: **מדענים מצאו שלוש דרכים להרחקת יתושים.** חשבו והציעו דרכים להרחקת יתושים. השתמשו במילים החדשות.

שלב ב – פעילות מקדימה. אומרים לתלמידים: אתם תקראו טקסט שקוראים לו: **אתמול שמעתי את הפרח אומר לעץ.**

• המורה יבקש מהתלמידים להשלים את המשפט: **אתמול שמעתי את הפרח אומר לעץ**
ש...

• איזה טקסט, לדעתכם, אתם תקראו: סיפור, אגדה או מאמר מדעי? למה? *אפשר להניח*
כי האל הכותבת הפיקנטית ואם האל שמרור לנו שפרחים אינם יכולים לדבר.
התלמידים ישירו שזמר הסיפור משל או אגדה.

שלב ג – קוראים מאמר

- קוראים שורות 1-6. מקדימים ושואלים: החוקרים גילו שני סוגי תקשורת בין צמחים. מה הם שני הסוגים?
- קוראים שורות 8-23. מקדימים ושואלים: איך החוקרים גילו שצמחים שומעים?

פסקת הישג. אחד התלמידים יסכם את המאמר עד לשלב זה. אפשר להיעזר בפתח המודגש.

*בספר הפתוח חסבו שפק בני האדם מצטרפים. מפליטים. חושבים ולוכדים. ולכן חסבו
ופאמינו שהאדם מאל הכול, אבל היוק יוצעים שלם צמחים מתקשרים. סול תקשורת
אחר הוא תקשורת של ריחות וחומרים כימיים. סול תקשורת אחר הוא תקשורת של ריח
ו"אוזן". של "שמיעה" ו"צבירה". לצולמה: אם הפחם "נר האילנה" שואם צמחים של צבירה
הוא מיצר יותר צוף החוקרים אילו את זה אחרי שביסו את הפחם. ואז הוא לא
שואם את הצמחים של הצבירה ולא יצר צוף. עוז מחקר אילנה שהצמחים הם "מצברים"
אל יצי תנועות באוויר. וככה הם יוצעים את ליצם יש צמח טוב או צמח רע.*

שלב ג – פסוקים מן המקרא

- סורקים את הפסוקים מן המקורות המופיעים בשורות 25-31. בפסוקים האלה יש דברים שאומר אלוהים לאדם. (1) התלמידים מתבקשים לסמן בצבע אחד את כל המילים שקשורות לבעלי חיים ובצבע אחר את כל המילים הקשורות לצמחים. (2) מה דומה בין בעלי החיים והצמחים. במה הם אותו דבר?
- המורה יקרא בקול את פסוקים כז-ל. אחרי הקריאה שואלים: עלפי הפסוקים, אלוהים ציווה על האדם לשלוט גם על בעלי החיים וגם על הצמחים. שואלים: מה, לדעתכם, הקשר בין הפסוקים מספר בראשית למחקרים שקראתם?
- קוראים את המשך המאמר עד סופו ובודקים את תשובות התלמידים לשאלת הניבוי.

פסקת הישג. אחד התלמידים יסכם את חלקו השני של המאמר.

*בספר בראשית בפרק א מספרים שאלוהים ברא את אדם וחווה. זכר ונקבה. אלוהים
מהר אוקם שישלבו בכל החיות ובכל הצמחים. לפי הפסוקים האלה אלוהים ברא את
הצמחים ואת בעלי החיים כדי שני האדם שיכולים לחשוב ולתפיש אהבין. לזכור
ולתקשר יהיו אליונים יותר. היוק יש יותר ויותר אנשים שלא אוכלים חיות כי הם*

אומרים שחיות יכולות לזכור ולהקשיב ולהפליש כמו בני האדם. עכשיו יודעים שכל
צמחים יודעים לזכור ולהקשיב. אף אולי הסתייז בני אדם לא ירצו לאכול עם צמחים.

על אודות הצירוף בין... לבין / ובין

בעברית יש ארבע דרכים לציין הבחנה וקשר: (1) בין... ובין (2) בין... לבין (3) בין... ל (4) בין... ו המבנים הללו יכולים להופיע אחרי פועל: "ויבדל אלוהים בין האור ובין החושך או אחרי שם עצם (לרוב שם פעולה): ההבדל בין בני אדם לבין הצמחים הוא גדול.

מהלך ההוראה

פעילות מקדימה

מבקשים מהתלמידים להשוות בין שיחות של ישראלים ובין שיחות של בני ארץ המוצא של

התלמידים. וואַײַס, נײַאױס, נײַאױס, שׂפּה, שׂפּת אױף

או מבקשים מהתלמידים להשוות בין הפעלים לפטפט, לדבר, "לקשקש", לשוחח, לדון, להתווכח. תנו דוגמות למצבים שבהם אחד הפעלים "פועל".

קופסה לשונית

התלמידים קוראים את הקופסה הלשונית.

בין... ובין / לבין

שם עצם או צירוף

+

לבין / ובין

שם עצם או צירוף

+

בין

דוגמה:

- ההבדל בין בני אדם וחיות לבין צמחים הוא שהצמחים לא מתקשרים ולא מדברים זה עם זה.

• תרגילי המרה

מורה: מה ההבדל בין פועל לבין שם עצם?

תלמיד: מה ההבדל בין פועל לבין שם עצם?

מורה: **כלב, חתול**

תלמיד: *מה ההבדל בין כלב לבין חתול?*

מורה: **עיר, קיבוץ / פירות, ירקות / שיר, סיפור**

* אפשר לבקש מהתלמידים גם לענות על השאלות

מורה: **עשינו השוואה בין עצים ובין שיחים.**

תלמיד: **עשינו השוואה בין עצים ובין שיחים.**

מורה: **פרוזה, שירה**

תלמיד: *עשינו השוואה בין פרוזה לבין שירה.*

מורה: **לימודים בכיתה, לימודים מרחוק / עבודה מהבית, עבודה מהמשרד / שפת אם, שפה**

שנייה / מזון מוכן, בישול ביתי

מורה: **הדמיון בין שירי קודש לשיר חול מבלבל רבים.**

תלמיד: **הדמיון בין שירי קודש לבין שירי חול מבלבל רבים.**

מורה: **קריפטו, ביטקוין**

תלמיד: *הדמיון בין קריפטו לבין ביטקוין מבלבל רבים.*

מורה: **קפריסין, יוון / כדורעף, כדוריד / אוניברסיטה, בית ספר / שפעת, קורונה**

• פסקת הישג

הציפור לבין... לבין או בין... ובין מפאה אל קשר בין דברים שרצים לעזות ביניהם

השוואה אחרי כל אחז מה"בין" יבוא שם עצם או ציפור

ואם המים מדברים
 למה שלא ידבר העץ
 השותה מהמים.
 ולמה שלא ידבר בן האדם
 שכלו עמוד מים
 מדברים
 ולמה שלא ידבר אינסוף
 בוכבים ומזלות
 שכמוהם כשגלג
 היוֹרד
 בחרף
 על האדמה המדברת.

על אודות השיר

כותב השיר מדמה את הדיבור למים. כשם שהמים הם הבסיס לחיים, כך גם הדיבור הוא הבסיס לחיים, וכשם שהטבע כולו ניזון מהמים וחי בזכותם, כך גם הטבע כולו יכול לדבר, והדיבור הוא שמניע את מחזור החיים בטבע.

מהלך ההוראה

שלב א – סריקה. לקרוא את השיר זה כמו להסתכל בציור של נוף וטבע. סמנו בצבע את הדברים שמופיעים בציור: *יש לכיוון את התלמידים אסמן את המילים שמיצרות עצמים שיכולים להופיע בציוף טבע: על בן-אדם, כוכבים, שלל יופי, אצמח האקביל אפסר כאובן אפציע אלתלמידים ציופי טבע (כמו ציופיפק של אטמן, של הויאל של רביס וטוביס).*

שלב ב – קוראים שיר

- מקדימים ושואלים: מה משותף לכל הדברים שהמשורר מזכיר בשיר? אפשר להקל ולשאול: מה נותן חיים לכל הדברים שמוזכרים בשיר.
- אחרי קריאת השיר ושמיעת התשובה לשאלה, אומרים: המשותף לכל הדברים בשיר הוא המים. שואלים: הכותב משווה את המים למשהו. למה?

שלב ג – דיון

(1) עלפי השיר, הדיבור נותן חיים לטבע או שהטבע מדבר וצריך להקשיב לו. מבקשים מהתלמידים להביא לכך דוגמאות. לדוגמה: כשאנחנו כותבים שירים על הטבע אנחנו מעניקים לו חיים או כשיש אסונות טבע, כמו מזג אוויר קיצוני, אנחנו אומרים שצריך להקשיב יותר למה שהטבע אומר לנו, כלומר לשמור עליו.

(2) בשיר מוזכר גם האדם. גם בפסוקים שקראנו מתוך ספר בראשית, פרק א, פסוקים כז-ל מוזכר האדם. מה, לדעתכם, ההבדל בין האדם שמוזכר בבראשית לאדם שמוזכר בשיר?

יש לכוון את התלמידים לכך שבספר הביאסית אלוהים פונה אל האדם ומצווה עליו לשלם
בהעלף החיים והעצבים. השייר הלה האדם מולכר כחלק מפיסיותו עצמו הטבע אחרי המים והעל.
כלומר שה האדם לא שולט בטבע. אלא הוא חלק מהטבע.

פסקת הישג. אחד התלמידים יסכם את השיר ואת המסר העולה ממנו.

הכותב השייר משווה את המים לציבור. כמו שהמים מעניקים חיים לטבע. כך גם
הציבור מעניק חיים. מצד אחד הטבע מצטרף וצריך להקשיב לו ומצד שני כשאנחנו
מצטרפים עליו וכותבים עליו שיבים - אנחנו נותנים לו חיים. כמו המים גם הציבור
אחראי למחזור החיים.

קופסה לשונית | גזרת נפ"א, בניין קל בעתיד

על אודות גזרת נפ"א

גזרת נפ"א כוללת כמה שורשים ספורים שפה"פ שלהם אל"ף. בנטיית העתיד של בניין קל פה"פ נאלמת והופכת לאם קריאה לאות שותקת. מוספיות תחיליות אית"ן שפותחות את צורות העתיד מקבלות תנועת חולם בגזרה זאת. צורת שם הפועל של פועלי פ"א משמר לרוב את הצורה המקראית של הפועל, והאל"ף בה היא עיצורית ונהגית (לָאָהוּב, לָאָכּוּל). שם הפועל הנגזר מהשורש אמ"ר הנהוגה בעברית החדשה לא שימרה את הצורה המקראית לאמור, אלא דווקא את הצורה לומר מלשון חז"ל ללא אל"ף כלל, לכן זוהי צורה חריגה לגזרה.

מהלך ההוראה

שלב א – חשיפה

- התלמידים מאזינים לשיחה הבאה.
 - היי חנה, היום תאמרי לי כן.
 - מממ, אבל רק אם אתה תאהב אותי תמיד.
 - אני אוהב אותך תמיד רק אם את תאמרי לי היום כן
 - ומה נאמר להורים?
 - נאמר להם שאנו נאהב תמיד. אני בטוח שגם הם יאהבו אותי.
 - טוב, בינתיים אני אוחז בידך.
- שואלים: מהי, לדעתכם, השאלה שהבחור רוצה שהתשובה עליה תהיה "כן"?

שלב ב – קופסה לשונית

התלמידים קוראים את הקופסה הלשונית וייצרו את ה"בוקסות" עלפי שני הפעלים.

גזרת נפ"א, בניין קל בעתיד

שם הפועל: לָאָכּוּל, לָאָהוּב לְסוּם
(יוצא דופן: לומר)

עתיד

אני	אוכל	אוהב	אוסם
אתה	תאכל	תאהב	תאסם
את	תאכלי	תאהבי	תאססי
הוא	יאכל	יאהב	יאסם
היא	תאכל	תאהב	תאסם
אנחנו	נאכל	נאהב	נאסם
אתם / אתן	תאכלו	תאהבו	תאסו
הם / הן	יאכלו	יאהבו	יאסו

שלב ג – תרגילים

- השלימו מתוך מחסן הפעלים את הפעלים המתאימים בזמן עתיד בהתאם לשורש.

1. אם אתם לא _____ את הממתקים, הילדים הקטנים _____ לכם אותם. (א-כ-ל)
2. אתם צריכים לדבר. הוא _____ לך מה שהוא חושב, ואת _____ לו מה שאת חושבת. (א-מ-ר)
3. הם אנשים נפלאים, אתם _____ אותם מאוד. אני בטוח שהם גם _____ אתכם. (א-ה-ב)
4. הגננת אמרה לילדים: כשנצא מהגן כולכם _____ ידיים. (א-ח-ז)
5. יש כאן המון אנשים. אנחנו צריכים לשים לב אחד לשני כדי שלא _____.

(א-ב-ז)

תִּאֲמְרִי	תִּאֲהָבוּ	תִּאֲכְלוּ	יִאֲהָבוּ
יֹאמֵר	יֹאכְלוּ	נֹאבֵד	תִּאֲחֲזוּ

- השלימו את הפועל בעתיד לפי צורת העבר.

1. עוד לא **אָבַדְהָ** תקוותנו, ולעולם היא גם לא _____.
2. "מילים ש**אִמְרָתִי** אמש, (אני) לא _____ עוד היום". (נתן זך).
3. הוא אמר לי שהוא **אוֹהֵב** אותי ותמיד הוא _____.
4. לא **אָכְלָנוּ** ארוחת צוהריים. בערב אנחנו נהיה בחתונה, ושם כבר _____ ארוחה עשירה.
5. מעדתם כי **אֲחֻזְתֶּם** בענף רך. בפעם הבאה _____ בענף קשה.

למזנו את נטיית זמן עתיז של פלטים שהאות הפאסונה של השופט פלרט היא א:
בלמן עתיז של בניין קל כותבים את הי"א: אבל לא אומרים אותה הפלטים בעתיז
מתחילים באחת מאותיות אית"ן: אני א-... אתה/את/היא/אתם/אתן תא--
הוא/הם/הן יא-- אנחנו נא-- . בשוף ראשון מופיעה רק הי"א של "אני" ואחריה
תנועת סו עט ו: בשאר השופים מופיעה לפני הי"א תנועת ס בלי ו: צורות ש
הפועל בנויות בתבנית לָאָסוּם חוץ מש הפועל לומפ.

שלב ג – תרגילי המרות

המורה: אכלנו את זה כי אנחנו יכולים לאכול את זה.

התלמיד: אכלתי את זה כי אני יכול לאכול את זה.

המורה: אחזתי בזה.

התלמיד: אחלתי בזה כי אני יכול לאחוז בזה.

המורה: אהבתי את זה / אמרתי את זה

המורה: בעבר לא אכלתי בשר, וגם בעתיד אני לא אוכל.

התלמיד: בעבר לא אכלתי בשר, ולפי בעתיז אני לא אוכל.

המורה: בעבר לא אהבתי מוזיקת רוק / בעבר לא אמרתי דבר רע על אף אדם / בעבר לא אחזתי
בדעה הזאת

שְׁמְרוּ עַל כְּמָה פְּטוּטִים שְׁמְרוּ עַל כְּמָה חֲלוּמוֹת גַם לַיָּמִים הָאֲחֵרִים יָמֵי שְׂתִיקוֹת.	עַל מָה הֵם מְדַבְּרִים שְׁעוֹת מְדַבְּרִים וּמְדַבְּרִים. כָּל הַיָּמִים, כָּל הַלֵּילוֹת, מְדַבְּרִים וּמְדַבְּרִים.
וַיְמָה מְרַגֵּז אוֹתָם מְאֹד וַיְמָה מְצַחֵק אוֹתָם כָּל כָּךְ מָה הִיא לוֹחֶשֶׁת לוֹ בְּסוּד מָה הוּא נִשְׁבַּע נְשָׁא לֹא יִשְׁכַּח.	לְאוֹר פָּנָס עַל מְדַרְכָּה, וּבְחֲדָרֵי הַמְדַרְגוֹת, קוֹלוֹת הַלְחָשׁ לֹא פוֹסְקִים, תְּמִיד שׁוֹמְעִים אֶת הַקּוֹלוֹת.
וְלָמָּה הַשְׁתַּתְּקוּ לְפִתְעַ מָה קָרָה שֶׁהִיא בּוֹכָה תּוֹדָה לְאֵל שְׁבִתוֹךָ רְגַע, שׁוֹב קוֹלְחַת הַשִּׁיחָה.	מָה הוּא לוֹחֶשׁ לָהּ בְּרִצְיוֹנֹת, וְלָמָּה הִיא אֵיבָה עוֹנָה? מָה הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהִיא לֹא, מָה הִיא יוֹדַעַת מַעֲצָמָה.
הֵם נִפְגָּשִׁים כְּאֵלוֹ כְּבָר הֲרִיבָה שָׁנִים לֹא נִפְגָּשׁוּ הֵם מְדַבְּרִים כְּאֵלוֹ כְּבָר אֶלְפֵי שָׁנִים לֹא פְּטוּטוֹ.	עַל מָה הֵם מְדַבְּרִים שְׁעוֹת, כָּל הַיָּמִים, כָּל הַלֵּילוֹת, קוֹלוֹת הַלְחָשׁ לֹא פוֹסְקִים, תְּמִיד שׁוֹמְעִים אֶת הַקּוֹלוֹת.
דְּקָה אַחֲרֵי שְׁנִפְרָדוֹ הַטְּלַפּוֹן שׁוֹב מְצַלֵּץ וּמְמַשִּׁיכִים כְּאֵלוֹ כְּלוּם הַכֹּל מְמַשִּׁיךְ לְהַתְגַּלְגֵּל.	אֲנִי רוֹצֵה לֹמַר לָהֶם: שְׁמְרוּ עַל כְּמָה דְבוּרִים, גַם לַיָּמִים קָרִים בָּהֶם לֹא מְדַבְּרִים (לֹא מְדַבְּרִים)

על אודות השיר

את השיר כתבה, הלחינה וביצעה הזמרת והיוצרת חוה אלברשטיין. בשיר היא מבטאת סקרנות טבעית של הורים לדעת על מה ילדיהם מדברים עם חבריהם וחברותיהם בעת פגישה או בעת שיחה בטלפון. אגב כך, הסקרנות הזאת מבטאת תהייה למה שמתחולל בחייהם, בראשם ובנפשם של ילדיהם וגם מבטאת את הדאגה להם.

האזנה לשיר ניתנת בקישור זה: (בנקודת הזמן – 50: 6)

<https://www.youtube.com/watch?v=srVS-Q9NRZE>

מהלך ההוראה

שלב א – דיון מקדים. הרבה פעמים כשחברים נפגשים בבית הם רוצים להיות לבד בחדר, רחוק מההורים. למה הם לא רוצים שההורים יקשיבו לשיחה שלהם? בכיתות שבהם התלמידים הם עצמם הורים, אפשר לשאול למה מעניין אותנו לשמוע על מה הילדים מדברים או מדוע אנחנו לא רוצים שהילדים שלנו ישמעו את השיחות שלנו המבוגרים.

או התלמידים ימחזו שיחות של הורים ששומעים את הילד או הילדה שלהם מדברים עם החבר או החברה שלהם, כעוסים עליהם, צוחקים איתם וכדומה.

צולמה לשיחה אפשרית (כצאי שהמורה יצטיק):

- *טלי מצגת עם מישהו בטלפון כבר שעה וחצי...*
- *וואו! אף מה הפעולה?*
- *אוי! עכשיו היא בוכה... מה קרה? אני הולכת לשאול...*
- *אא. אא. אא תסאלי... את שומעת מה שאני שומע? טלי שפה וצוחקת...*
- *מה הולך שם...*

שלב ב – מאזינים לשיר. מקדימים ואומרים: אתם תשמעו שיר. האישה מנסה להקשיב לשיחה בין נער לנערה. האישה בשיר לא שומעת את השיחה, אבל היא מזהה דברים שקורים בזמן השיחה. אילו דברים קורים בזמן השיחה? אפשר לתת דוגמאות: הוא לוחש לה משהו ברצינות, היא בוכה.

- בתום השמיעה, המורה יכתוב על הלוח את הדברים שיאמרו התלמידים ובמידת הצורך הוא יוסיף:

- הם מתפלטים*
- הם צוחקים*
- אפסטיק הם שותקים*
- היא בוכה*
- הוא מצגת*
- היא לא ענה*
- הוא לוחש לה משהו ברצינות*
- משהו מרטיף אותה / היא מתפלטת*
- היא לוחשת לו משהו בסוף*
- הוא נשבע שלא ישכח*

- כל תלמיד יבחר את אחד המצבים ויתבקש לשער מה היה תוכן השיחה באמצעות השלמת המשפט. לדוגמה: הוא לוחש לה ברצינות שהיא הילצה הכי יפה בבית ספר

/ היא לא עונה כי היא מתביישת להשיב לו שהיא אורבת אותו.

- שואלים : מי, לדעתכם, האישה בשיר?
- לקראת האזנה שנייה מקדימים ואומרים : האישה בשיר היא אישה מבוגרת. היא דואגת לילדים ורוצה להגיד להם משהו. מה היא רוצה להגיד להם?

שלב ד – פסקת הישג. אחד התלמידים יספר את השיר בקצרה.

האישה בשיר רוצה לדעת על מה בני הנאדר מצפרים ביניהם ומה יש להם להגיד כל
 כך הפנה לך לכה היא פואה אותם מצפרים בחובה. חזרי המצפלות כל הימים וכל
 האילות. היא לא שומעת על מה הם מצפרים. אבל היא פואה את המצפרים: הם אוחסים.
 הם מתפללים. הם צוחקים. הם שותקים ולפעמים בוכים. לט כשהיא חושבת שאין להם
 יותר על מה לצפר. הם מתקשרים אחד לשני בטלפון ומאשיכים לצפר. האישה בשיר היא
 אישה מבוגרת יותר. היא יודעת שבין בני זול בחיים יש פלטים שבהם לא מצפרים.
 והיא רוצה להציע להם שיאפו קצת מהציבורים שלהם לימים שבהם לא מצפרים.